

Інститут педагогіки
НАПН України

Збірник матеріалів
V МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

СВІТ ДИДАКТИКИ: ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

9-10 грудня 2025

До 100-річчя заснування
Інституту педагогіки
НАПН України

Київ
2026

Дзякович В. М. ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ – ВИКЛИКИ ТА ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	106
Лобасова М. М. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ПЕДАГОГІВ І УЧНІВ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ	109
Михалюк І. М., Михалюк А. М. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	113
Попович А. П., Алієва О. Г. ПОШУК ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО РІВНЯ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	116
Синеок В. А. ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ХОРЕОГРАФІВ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА	121
Шостацька М. О., Кобилянський О. В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	125
Якимова Я. Л. МЕТОДИКИ СЕНСОРНОЇ АДАПТАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	128
Яковишина Т. В. ДИСТАНЦІЙНЕ ТА ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЕФЕКТИВНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ, ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ	130
КОМПЕНСАЦІЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ, ТЕХНОЛОГІЇ, МОДЕЛІ, МЕТОДИКИ, МЕТОДИ І ЗАСОБИ НАВЧАННЯ	
Нукчоретс S. A PEDAGOGICAL MODEL FOR CLOSING ESP LEXICAL GAPS IN TECHNICAL UNIVERSITIES: MICROLEARNING AND SPACED REPETITION AMID AIR-RAID ALERTS	135
Беньковська Н. Б. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ТА ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	140
Дроздов Д. В. СТАН ОЦІНЮВАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	142
Желанова В. В. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В СУЧАСНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ТА ВЕКТОРИ ЇХ ОНОВЛЕННЯ	147

– розвиток інклюзивних технологій для студентів з особливими освітніми потребами;

– зміцнення партнерств із бізнесом і міжнародними інституціями.

Цифровізація є ключовим фактором стійкості та інноваційності української вищої освіти в умовах воєнного стану. Вона забезпечує доступність, безперервність і гнучкість освітнього процесу; сприяє розвитку компетентностей студентів і викладачів; відкриває можливості міжнародної інтеграції та підвищення якості освітніх послуг. Військові виклики актуалізували необхідність системного підходу до розвитку цифрової інфраструктури та педагогічних технологій, що визначатиме подальший розвиток вищої освіти в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В.П., Бегаль О.М., Бобрицька В.І. та ін. (2018). *Філософія освіти : навчальний посібник*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.
2. Концепція цифрової трансформації освіти і науки України: МОН запрошує до громадського обговорення. (2021). *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/news/kontseptsiya-tsifrovoi-transformatsii-osviti-i-nauki-mon-zapros hue-do-gromadskogo-obgovorenn ya>
3. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації. Розпорядження КМУ від 03.03.2021 №.167-р. (2021). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p>
4. Bates A.W. (2022). *Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning* (3rd ed.). Tony Bates Associates Ltd. URL: <https://pressbooks.bccampus.ca/teachinginadigitalage3m/>
5. Moore M. G., & Anderson, W. G. (2019). *Handbook of distance education* (4th ed.). Routledge.

Попович А. П.

*Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
(Запоріжжя, Україна)*

Алієва О. Г.

*Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
(Запоріжжя, Україна)*

ПОШУК ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО РІВНЯ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В умовах повномасштабного воєнного вторгнення в Україну система вищої медичної освіти зіткнулася з безпрецедентними викликами. Забезпечення безперервності освітнього процесу та підготовка висококваліфікованих медичних кадрів набули критичного значення. Запровадження воєнного стану внесли суттєві зміни у режим роботи закладів освіти в Україні. Тому проблема організації і реалізації навчання в закладах вищої освіти є дуже актуальною в сучасних умовах. Безумовно, в такій ситуації треба вишукувати нові шляхи та методи проведення навчання, застосовуючи найбільш доцільніші.

Метою даної статті є пошук та обґрунтування конкретних педагогічних засобів, які, спираючись на принципи SDT, можуть покращати стан рівня освіти та мотивацію студентів-медиків у навчанні під час повномасштабного вторгнення в Україну. Теорія самодетермінації (Self-Determination Theory, SDT) стверджує, що автономна мотивація (внутрішній інтерес або усвідомлення особистої цінності діяльності) сприяє глибшому засвоєнню знань, кращій успішності та професійному розвитку (Ryan, & Deci, 2000, 68-78).

В межах роботи здійснено комплексний аналіз ефективності застосування різноманітних форм та методів навчання з використанням програмного продукту Office 365 Microsoft Teams. Застосовано метод опитування (анкетування та інтерв'ю). Для дослідження залучено 150 студентів першого курсу медичного університету, які навчаються за спеціальностями медицина, педіатрія та стоматологія. Дослідження тривало протягом 2023-2025 навчального року, проводилося в умовах воєнного стану та тривалих військових дій. Дані збиралися за допомогою авторської анкети та структурованих інтерв'ю з респондентами.

Інструменти збору даних були сфокусовані на вивченні освітніх труднощів, рівня мотивації та самооцінки адаптації студентів до навчального процесу в умовах війни. Проаналізовано ключові виклики, з якими стикаються студенти-медики першого курсу в поточних умовах. Для обробки та інтерпретації отриманих даних використовувалися відповідні статистичні методи.

Викладання медичної біології під час війни стикається з універсальними для всієї української освіти проблемами, а також зі специфічними труднощами. Результати опитування студентів та аналіз їх анкет дозволив визначити основні види викликів, що найбільш ускладнюють процес освіти. Ми об'єднали їх у наступні блоки, що відображено на Рис.1.

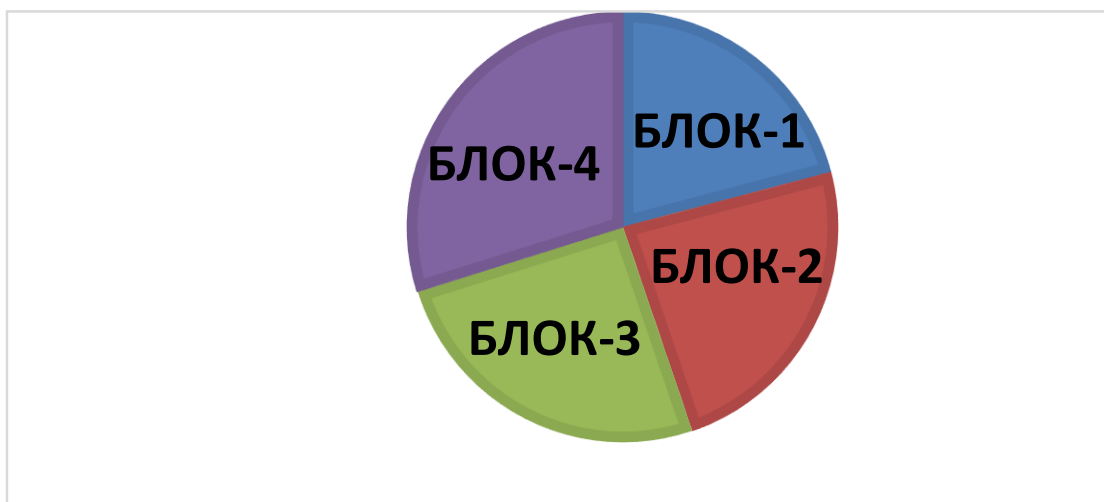
Блок 1: Безпекові загрози та фізичне руйнування.

Основний виклик: постійна небезпека, повітряні тривоги, обстріли, дистанційне та змішане навчання: Оцінка 7.0/10 (Помірний вплив).

Блок 2: Соціально-демографічні зміни. Основний виклик: масова внутрішня та зовнішня міграція населення - евакуація учнів та вчителів, проблема адаптації. Оцінка 8.0/10 (Помірно/Високий вплив).

Блок 3: Технічні та логістичні обмеження. Основний виклик: проблеми з доступом до комунікацій та ресурсів. Оцінка 8.5/10 (Високий вплив).

Блок 4: Психоемоційний стан учасників освітнього процесу. Основний виклик: травматичний досвід війни, стрес, тривожність. Оцінка 9.5/10 (Критичний вплив).

Рис.1 Вплив ключових викликів, спричинених війною в Україні, на процес навчання студентів-медиків

Викладання медичної біології в умовах воєнного стану – це постійний пошук балансу між забезпеченням фундаментальних знань, адаптацією до технічних та безпекових викликів, та підтримкою ментального здоров'я студентів. Формування творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності - це найважливіше завдання вищої школи. У процесі навчання студент повинен засвоїти прийоми самостійного аналізу та синтезу інформації, вміння та навички з навчальної та науково-дослідницької діяльності (Реун, 2015, 386-394).

В своїй роботі особливу увагу звертаємо на практичне значення біологічних основ для виживання та для медицини в екстремальних умовах. Медична біологія має величезний потенціал для зниження негативних наслідків війни та формування професійної мотивації, яка досягається комплексом засобів, зокрема актуалізацією знань через зв'язок з сучасною практикою. Найефективніший спосіб мотивувати студента – показати, як теорія допомагає вирішувати деякі проблеми життя. Наприклад, вивчаючи одну з тем «Генетика людини. Спадкові хвороби», замість сухого переліку синдромів, ми обговорюємо сучасні методи діагностики, які застосовуються, наприклад, для визначення ризиків народжування хворої дитини при плануванні сім'ї. Наводимо приклад інтерактивного завдання, який потребує детального обговорення в групі, сприяє формуванню клінічного мислення студента. Студенти бачать себе майбутніми фахівцями, здатними використовувати складні генетичні дані для надання індивідуальних рекомендацій та розробки превентивних стратегій.

Наприклад, завдання: «Подагра визначається домінантним аутосомним геном. За деякими даними, пенетрантність гену у чоловіків складає 20%, а у жінок вона дорівнює нулю. Яка вірогідність захворювання на подагру в родині гетерозиготних батьків?»

Розв'язання цієї задачі може мотивувати студентів до вивчення предмету «Медична генетика» через його прямий зв'язок із практичною медициною та

важливими концепціями, що стосуються реальних пацієнтів. Ось декілька ключових аспектів, як це може спрацювати:

1. Демонстрація складності генетичних захворювань. Задача виходить за рамки простого успадкування за Менделем і вводить поняття пенетрантності. Це показує студентам, що генетика людини не завжди вивчає ознаки, які кодуються різними алелями одного й того ж гена, а враховує їх складну взаємодію. Студенти бачать, що знання генетики дозволяє пояснити, чому не у всіх носіїв патологічного гену проявляється захворювання. Це стимулює бажання зрозуміти ці складні механізми, які вони зустрінуть у клінічній практиці, тобто формується позитивна мотивація.

2. Акцент на статевих відмінностях у захворюваності. Задача чітко розмежує пенетрантність у чоловіків (20%) та жінок (0%). Це ілюструє концепцію обмеженого статтю успадкування або впливу статі на експресію генів. Студенти розуміють, що стать пацієнта є важливим фактором у генетичному консультуванні та прогнозуванні ризиків. Це підкреслює необхідність глибокого вивчення генетичних взаємодій з іншими біологічними факторами.

3. Прямий зв'язок із клінічною практикою та консультуванням. Вирішення задачі вимагає від студента не просто розрахувати ймовірність успадкування алелю (25% для гомозиготи, 50% для гетерозиготи), а й застосувати відсоток пенетрантності для обчислення реального ризику захворювання для конкретної дитини. Вони навчаються відповідати на реальні запитання майбутніх батьків: «Яка ймовірність, що наша дитина захворіє?». Це робить предмет більш значущим та орієнтованим на пацієнта.

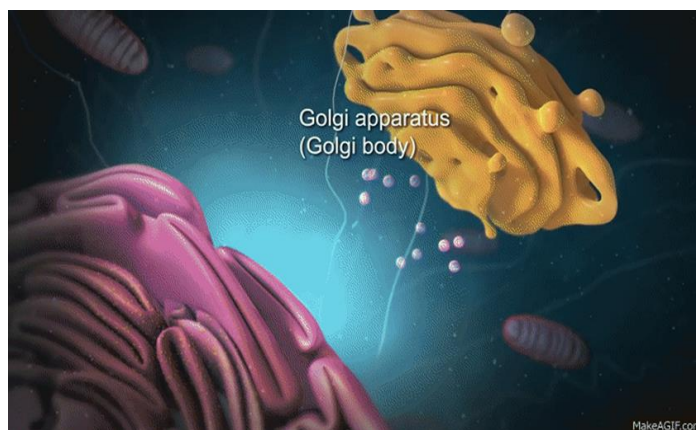
4. Розвиток навичок критичного мислення. Задача змушує студентів думати про фактори навколишнього середовища або інші гени, які можуть впливати на прояв подагри (чому пенетрантність не 100%?). Це стимулює допитливість і бажання досліджувати першопричини захворювань, а не просто запам'ятовувати факти.

5. Підкреслення ролі медичної генетики в персоналізованій медицині. Розуміння того, що генетичний ризик є індивідуальним і залежить від багатьох факторів, є основою сучасної персоналізованої медицини. Студенти бачать себе майбутніми фахівцями, які на базі знань основ генетики, здатні надавати індивідуальні рекомендації та розробляти відповідні стратегії.

Отже, ця задача перетворює абстрактні генетичні закони на конкретний клінічний сценарій, демонструючи, як знання медичної генетики безпосередньо впливає на життя пацієнтів та якість медичної допомоги. У інтерв'ю студенти підкреслювали, що зв'язок із майбутньою професійною роллю є сильним стимулом продовжувати навчання, тоді як нестабільність побуту і тривожність визначаються як основні демотиватори.

Педагогічними чинниками, що поліпшують процес навчання в умовах воєнних дій, є також тісна співпраця між викладачем і студентом, високий фаховий рівень викладання з використанням інноваційних методів, врахування інтересів та надання свободи вибору. Дуже потужним засобом у зниженні

негативного впливу війни та забезпеченню підвищенню мотивації є використання віртуальних лабораторій і симуляцій, що також компенсує обмежений доступ до аудиторій/лабораторій, Приклад такої лабораторії є вивчення теми «Будова клітини». Студенти заходять у інтерактивний 3D-модуль, де вони можуть “в середині” клітини побачити органели, запустити симуляцію поділу клітини, змінити концентрації іонів, подивитись наслідки. Така висока залученість підвищує відчуття компетентності. На Рис.2 представлена фрагмент модуля для вивчення структури органелів клітини.

Рис.2. Фрагмент інтерактивного 3D-модуля практичного заняття «Органіди клітини»

Ефективність зазначених засобів підтверджується даними досліджень інших науковців, які наголошують на важливості внутрішніх мотиваційних факторів у медичній освіті, необхідності зосередження на розвитку автономної мотивації через створення підтримуючого середовища, що забезпечує зворотний зв'язок та відчуття компетентності (Chen, et al., 2023, Gao et al., 2023, Kuchyn, et al. 2024, 4-8, Kusurkar, 2012, Ten Cate, et al., 2011). Все це є більш продуктивним, ніж покладання виключно на зовнішні стимули, такі як оцінки чи престиж. А поєднання фундаментальних біологічних знань із їх клінічним значенням допомагає подолати розрив між доклінічними та клінічними етапами навчання.

Повномасштабна війна в Україні суттєво ускладнила організацію освітнього процесу у закладах вищої медичної освіти, зумовивши зростання безпекових, технічних та психоемоційних викликів, що негативно впливають на мотивацію та успішність студентів-медиків. Найбільш критичним чинником виявився психоемоційний стан здобувачів освіти.

Застосування принципів теорії самодетермінації (SDT), зокрема орієнтація на розвиток автономії, компетентності та взаємодії, у поєднанні з використанням цифрових технологій, віртуальних лабораторій і практико-орієнтованих завдань, сприяє підвищенню внутрішньої мотивації, залученості та якості засвоєння навчального матеріалу.

Отримані результати підтверджують доцільність комплексного впровадження інноваційних педагогічних підходів як ефективного засобу забезпечення належного рівня підготовки майбутніх лікарів в умовах воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Chen C., Zhu Y, Xiao F, & Que M. (2023). Motivation and social support: mediating and moderating the life satisfaction and learning burnout link. *Psychology Research and Behavior Management*, 16, 4583–4598. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S438396>
2. Gao F., Qiu J., Chen L., Li L., Li M., & Zhang R. (2023). Effects of virtual reality simulation on medical students' learning and motivation in human parasitology instruction: a quasi-experimental study. *BMC Med Educ* 23(630). <https://doi.org/10.1186/s12909-023-04589-3>
3. Kuchyn Iu., et al. (2024). Academic performance, perceptions, and motivations of medical PhD students in Ukraine during wartime: a mixed methods study. *BMC Medical Education*, 24(3), 4–8. <https://doi.org/10.1186/s12909-024-06400-3>
4. Kusurkar R.A. (2012). Motivation in medical students: A PhD thesis report. *Perspectives on Medical Education*, 1(3), 155–157. <https://doi.org/10.1007/s40037-012-0016-1>
5. Ryan R.M., & Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. URL: https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_RyanDeci_SDT.pdf
6. Ten Cate O.Th.J., Kusurkar R.A., & Williams G.C. (2011). How self-determination theory can assist our understanding of the teaching and learning processes in medical education. *Medical Teacher*, 33(12), 961–973. <https://doi.org/10.3109/0142159X.2011.595435>
7. Реқун Г.П., & Прус Ю.І. (2015) Діагностика навчальної мотивації студентів ВНЗ. *Актуальні проблеми економіки*, №5, 386–394. URL: <https://eco-science.net/downloads>

Синюк В. А.

*Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ХОРЕОГРАФІВ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

В сучасних умовах глобалізаційних процесів та інтенсивних культурних взаємодій механізм збереження національної танцювальної культури набуває особливого значення. Хореографічне мистецтво як одне із універсальних форм художнього вираження відіграє ключову роль у трансляції українських танцювальних традицій, культурної пам'яті та у становленні національно-культурної ідентичності. Актуальність питання обумовлено необхідністю досягнути та засвоїти національні культурні цінності українського народу, його звичаї та традиції.

Про необхідність активізації уваги до формування національно-культурної ідентичності йдеться в Законах України «Про освіту», «Про культуру», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за Незалежність України у ХХ столітті», Укази Президента «Про пріоритетні заходи щодо сприяння